

Wendy van Zon

In gesprek over leerling en leermeester zijn

Wibe Veenbaas, Wendy van Zon en Jaron Reisman

Het is halfzes in de avond, de trainingsruimtes schemerig, leeg en stil. We scharen ons rond de keukentafel op de Nieuwegracht 16. Grappen, spitsvondigheden en een schaterlach rollen over de tafel. Scherpste wordt beklonken met een plagerige knuffel en in een adem door waarschuwt Wendy: ‘Wibe, als je zo doorgaat, ga ik je niet meer noemen als leermeester hoor!’ De toon is gezet, de genegenheid overduidelijk. Het wachten is op Jaron die – precies op deze dag van het interview over leermeester en leerling – zijn vuurdoop als trainer van de driejarige opleiding heeft. Even later stapt hij de keuken binnen, zijn ogen zacht en vol van de verhalen van zijn cursisten. Een gretig ‘En, hoe was het?’ van de rest. ‘Heel fijn, ik had een supermooie dag’, antwoordt hij terwijl hij content neerploft op de keukenstoel. Zijn opgeluchte zucht vertelt over het verschil tussen doembeeld en werkelijkheid. ‘Echt,’ bekennt hij, ‘de week hiervoor was veel erger.’

TEKST: MIRJAM DIRKX • BEELD: PHOTOCOLORS

Wibe Veenbaas

Zo start het gesprek tussen de doorgewinterde vakman en twee van zijn jongere collega's. Wibe, zijn ervaring zorgvuldig aan het doorgeven en zijn werklust stapsgewijs aan het afbouwen. En Wendy en Jaron, beiden fris aan het begin van hun meesterschap bij Phoenix en vol aan de bak in de driejarige opleiding, in workshops en vervolgoopleidingen. Wibe: 'Soms kan ik nog zo jaloers zijn op collega's die weer een opleiding Systemisch Werken starten. Bij elke opleiding die ik doorgaf, was er ook steeds weer even dat verbeterde stemmetje "je krijgt het niet!". En dan weer doorademen en mijn hoofd buigen voor dat het ook niet anders gaat.' Er valt een stilte waarin de volheid van deze woorden landt. De waarheid van hun verschillende plekken even scherp omlind, wetende dat Wibes ervaring hun voorland is. We verplaatsen ons naar de kamer van Wibe en zetten daar het gesprek over de betekenis van leermeester en leerling zijn voort.

Er is geen andere weg dan de eigen weg - Spinoza

Jaron: 'Mijn start van vandaag als trainer in de driejarige is veel eerder begonnen. Toen ik 25 was kwam ik hier op advies

van mijn ouders. Ik deed persoonlijk leiderschap bij jou Wibe, samen met mijn broer Ben. Na afloop zei ik tegen je "dankjewel voor wat je voor onze ouders betekent". Toen heb ik zo gehuild. Er was iets waardoor ik de verantwoordelijkheid die ik op me had genomen, los kon laten. Ik voelde me ontslagen van een oneigenlijke taak. Precies dat moment heeft me hier gebracht en gehouden. Het niet kunnen landen of aankomen waar je bent, is een groot persoonlijk én familiethema. In het onderweg zijn, konden we weg van daar waar veel verloren is geraakt. Zoals mijn opa, lopend tussen Auschwitz en Buchenwald. Zoals mijn oma, op de boot tussen Marokko en Marseille. Zoals mijn ouders, reizend tussen Nederland en Israël. Of zoals ikzelf, in een poging mijn ouders te redden. Dat is ook een soort onderweg zijn en niet aankomen bij mijn eigen verdriet. Maar toen, twaalf jaar geleden, is het kiemzaadje gelegd. Leerling zijn gaat voor mij over leren over aankomen en blijven. Leermeester zijn gaat over dat ik dat ook anderen kan leren.'

Wendy: 'Me voorbereidend op dit gesprek over leermeester en leerling zijn, kwam ik uit bij het moment dat mijn moeder naar een hulpverlenster ging en voor het eerst kon voelen dat ze invloed had. Daar maakte ze contact met haar eigen weg en ze kon steeds meer gaan staan. Ik was vijftien en dacht "Wow".

Doordat zij ging staan, kon ik steeds meer ademen. Dat was een cadeautje. Ik heb deze hulpverlenster zelf nooit gezien, maar mijn moeder verstond wat ze zei, ze was werkelijk haar leerling. En daardoor kon mijn moeder op haar beurt ook mijn leermeester worden.'

Wibe: 'Daar noem je zo'n groot principe. Je kunt iets pas doorgeven, als je het hebt aangenomen. Dit is voor mij het beginsel van het leraar-leerlingveld. Hoe kun je keer op keer weer leerling van het leven zijn? Op het moment dat je dat bent, heb je ook wat te bieden. En omdat het leven zelf je telkens voor nieuwe, onvermoede leeropdrachten stelt, is dit een cyclische leerbeweging waarin je wel kunt groeien, maar nooit de staat van verlicht leider zult bereiken.'

Als ik stilsta bij leermeesters, dan komt onmiddellijk het beeld van mijn oom Ypke in me op en hoe we samen op de melkkar zaten. Hij was zo groot voor mij: eenvoudig en basaal, terwijl hij zo veel had meegemaakt. Hij was betrouwbaar, liet me toe. Als ik na een lange tocht op mijn fietsje aankwam, stond hij al klaar achter een halfgeopende dubbele deur. "Nou ben je al binnen, nou hoef ik alleen nog het onderste deurtje even open te doen." Dat was z'n welkom. Toen ik veel later de beaamde zin "het hart gaat naar binnen toe open" van Kierkegaard las, dacht ik: dit ken ik al. Van oom Ypke.'

Wendy: 'Nu ik jou zo hoor praten, besef ik dat ik door aan te nemen van mijn moeder en later van jou en Morten, ik nu ook naar mijn vader kan kijken. Hij stond niet op mijn netvlies als een leermeester, maar in dat wat er niet was is hij wel degelijk een voorbeeld voor me. In het gemis. Dat ontroert me, want dit perspectief had ik hiervoor niet.'

Wibe: 'Wat is het als leermeester dus ook van belang dat we kunnen leven met dilemma's.' Op de vraag, hoe hij dan omgaat met het dilemma van de vergankelijkheid, antwoordt Wibe: 'Soms schrik ik midden in de nacht wakker en bedenk me dat ik die week geen groepen heb. Die angst gaat over identiteitsverlies.' Wibe trekt een paar kaartjes tevoorschijn – zijn voorbereiding op dit gesprek. Op een ervan staat traditie en identiteit. Hij zegt: 'Ik kan in deze fase voelen dat mijn vader en moeder steeds dichterbij komen. Dat vind ik bijzonder in het

ouder worden, dat ik steeds meer contact krijg met waar ik uit voortkom. En daar keer ik dus ook naar terug. De traditie komt op een bepaalde manier dichterbij, als een omgekeerd tijdspad, en mijn identiteitsbesef wordt transparanter, minder afhankelijk van wat ik doe. Dat is mild, en soms ook even heftig.'

Het gesprek valt geen moment stil, de ene anekdote inspireert tot de volgende. Geanimeerd gebarend, citerend; wanneer een van drieën een volzin start maakt de ander hem moeiteloos af. De ontmoeting, die zo'n pijler is in dit instituut, wordt hier lustig geleefd. Om dan weer te verstillen in geraaktheid en betrokken getuigenis. 'Het leven is minstens zo'n belangrijke leermeester als de leermeester in persona', is een gezamenlijke conclusie.

Wat is ontstaan, zal verdergaan

~ Wibe Veenbaas

Wibe: 'Wanneer ik Wendy en Jaron zo hoor, dan voel ik me dankbaar. Voor wat jullie van mij aangenomen hebben, voor het diep-eigene dat jullie meebrengen, voor wat jullie weer doorgeven... Wat ik zo mooi vind bij jullie beiden, is dat jullie allebei weet hebben van belichamen. Door in te ademen, inspireren jullie en zorgen jullie dat er leven in jullie woorden komt. Dat vind ik heel mooi. Ik ben overigens dankbaar voor de plek die er voor me is binnen Phoenix. Tegelijkertijd is er ook de stille weemoed van "voorbije ouders". Jannie en ik zijn dit jaar 50 jaar getrouwd. Een van de zinnen op de uitnodiging is "stil geluk van jou en mij, wat is ontstaan, zal verdergaan". Precies diezelfde weemoed kan ik voelen als ik jullie beluister.'

Jaron: 'En als ik jou zo beluister, dan hoor ik wat zich nog gaat ontvouwen voor mij. Ik kan bijvoorbeeld zien dat ik met mijn vrouw in een struggle kom die veel gelijkenissen vertoont met die van mijn ouders. En ik weet niet waar ik uit ga komen. Dat is louterend. Het confronteert me met dat ik niet groter ben dan hoe zij het hebben gedaan.' Wibe: 'Wat jij louterend noemt, is ook een belofte. Het loutert in waar de pijn heeft gelegen in je eigen geschiedenis. Jaron: 'Dat klopt, ik ga langs de littekens die ik altijd heb proberen te vermijden.' Wibe pakt de uitnodiging voor zijn feest er opnieuw bij en zegt met een licht sardonisch genoegen: 'Ik heb een paar mooie woorden >

voor je: strelen, strijden, snijden en bevrijden.' Weer die schaterlach, die de ruimte vult met plezier.

Wendy: 'Wibe, ik ben zo blij dat als ik je tegenkom en zeg dat ik die dag voor de groep weer even zo bang was, dat jij dan zegt: "Wat fijn om een trainer te hebben die daar contact mee heeft." En dat ik dan weer kan ademen, gaan staan en erover vertellen in mijn groepen. De oude angst die ik altijd weer tegenkom, is dat alles rondom mij kapot gaat. Als ik in een groep stap, dan is dat het eerste wat er gebeurt. Mijn grootste uitdaging is dan om te blijven ademen. Ik kan me ook verliezen in de actie, maar dan ga ik vanbinnen weg. Ik sta mezelf steeds meer toe om de angst even te voelen vanbinnen. En de wonderlijke

Jaron Reisman

paradox is, dat ik dan terugkrijg dat mensen blij zijn met dat ik er ben.' Wibe: 'Volgens mij doe je meer dan je eigen bang vastpakken. Je haakt ook aan bij het stokken van de cursisten. En doordat jij ademt, neem je de groep mee. Het besef dat we stokken, is overigens een groot goed in ons ambacht.' Jaron kijkt Wendy enthousiast aan en zegt: 'Dat is dus je vakmanschap!'

Wibe: 'De transitie van het leiderschap van mij naar Morten en het schrijven van de Vensters op Leren in Passe-partout hebben me geholpen om het begrip leermeester op een andere laag te verstaan. Hoe meer ik weet dat er dag en nacht is, dat er dilemma's zijn die voortdurend terugkeren, dat we kunnen struikelen, dat niet-weten een bron is om ergens te komen waar licht is... Het schrijven over de existentiële en instinctieve laag van ons ambacht, gaf me taal en structuren om te begrijpen waar ik zelf in zat. Zo kreeg ik water waar ik alleen een doodlopende weg vermoedde. En dat heeft mijn werk met cursisten weer zoveel eenvoudiger gemaakt.'

Jaron: 'Transitie heeft tijd nodig. Ik ben er nu aan toe om te erkennen dat ik op mijn ouders lijk; in mijn liefdesleven doe ik sommige dingen precies zoals zij. Om dat besef toe te laten, heeft twaalf jaar geduurd. Dus zo veel tijd kunnen mensen nodig hebben. De ontspanning zit erin dat ik oké ben met dat dit nooit klaar is, dat ik er morgen weer over struikel.'

Wendy: 'Ik was deze week bij mijn supervisor. We reisden terug naar jonge angst en paniek. Ze zei: "Wendy, je hebt dit allemaal al overleefd." Dat zinnetje was zo helend. Ik heb het al overleefd en de rest is alleen maar een herinnering aan toen.'

Wibe: 'Mezelf toevertrouwen aan het spannende vind ik ambachtelijk gezien eenvoudiger worden met het ouder worden. Maar vrienden van me zien die tien jaar ouder zijn en echt fysiek achteruitgaan: pff, daar heb ik soms wel wat meer voor nodig. Me toevertrouwen aan de donkere tijden...'

In de naklank van deze zin eindigen we ons gesprek over leerling en leermeester. Maar even later buitelen de gedachten over ecologie en hoe dat vorm te geven binnen Phoenix alweer over elkaar heen. Geen idee wie hier leermeester of leerling is. 🌿